

Piispa Teemu Laajasalon saarna 12.11.2017 klo 10

Piispanvihkimys Helsingin tuomiokirkossa

Tämä kirkko on rakas kirkko. Tuossa keskivistissä oli aikoinaan myyntipöytä, jossa opiskelijana ja apusuntiona olin myymässä postikortteja turisteille. Tässä saarnatuolissa olen vähän yli 20 vuotta sitten saarnannut ensimmäisen kerran vastaviihittynä pappina. Ja tuossa vieressä, isojen portaiden puolella välissä sijaitsevassa kappelissa järjestimme kymmenen vuoden aikana satoja nuorten messuja joka tiistai-ilta.

Siellä kappelissa on muuten tasan 800 ikkunaruuutua. Opin sen, kun eräs nuori yhden nuorten messun saarnan jälkeen tuli kiittämään puheesta ja sanoi: ”Oli hieno puhe, tässä kappelissa on tasan 800 ikkunaruuutua – laskin niitä koko saarnan ajan.”

Rakkaat kuulijat, tässä kirkkosalissa on muuten 1536 ikkunaruuutua. Laskin ne teidän puolestanne, niin voititte keskittyä saarnaan.

Pienelle lapselle opetetaan kaksi tärkeää sanaa. Kiitos ja anteeksi. Usein ne opetetaan nousevalla nuotilla, koirakoulumaisesti: ”Mitä sanotaan?”, ”Mitä sanotaan?”. Lapsi, joka vastaanottaa lahjan syntymäpäivillä mykkänä, herättää nopeasti vieressä olevan isän tai äidin toistamaan: ”Mitä sanotaan?”, ”Mitä sanotaan?” – kysyminen loppuu vasta, kun vanhempi kuulee lapsen suusta sanan ”kiitos”.

Vastaavasti lapsi, joka leikin keskellä saa veljensä tai sisarensa itkemään, kuulee nopeasti vanhemman äänen: ”Mitä sanotaan?”, ”Mitä sanotaan?” – ja tällä kerralla kysyminen loppuu vasta kun vanhempi kuulee lapsen suusta sanan ”anteeksi”. Kun lapsi on pyytänyt ja saanut anteeksi, halataan ja kaikki alkaa alusta. Riitelevät lapset ohjataan kättelemään tai halaamaan, vaikka siltä ei tunnu, ja sitten asia on sovittu. Taikasana on sanottu, on uusi alku.

Tämän päivän evankeliumi puhuu tästä toisesta meille tärkeästä sanasta: Anteeksi.

Muistan yli kolmenkymmenenviiden vuoden takaa hetken, jossa alaluokan oppilaana yritin kirjoittaa vihkoon kaunista käsialaa. Harjoituksia oli tehty jo useampaan kertaan, mutta teksti ei meinannut pysyä viivalla. Eräänä aamuna tulin kouluun ja muistin vasta tunnin alussa, että kotitehtäviksi oli annettu käsialaharjoituksia.

Minulla tehtävät olivat tekemättä. Muun luokan siirtyessä eteenpäin, minun työkseni jäi luokan sivussa alkaa täyttää vihkoa. Kiireessä kirjoitettu pienen pojan teksti ei pysynyt riveillä ollenkaan. Mitä enemmän epäonnistumisia kumitti, sitä suttuisemman näköiseksi sivu tuli. Hetken kuluttua sivu oli täynnä kerrostumia, kynän jälkiä ja tummaa suttua, joka peitti vain puoliksi aiemmat yritykset. Sitten tuli kyynel silmään ja lopulta sekin tippui sotkemaan epäonnistunutta paperia.

Yhä edelleen näen yläviistosta kohti tulevan opettajan, joka katsoo tekemättä jättänyttä ja korjausyrityksissä yhä uudelleen epäonnistunutta lasta. Opettaja, joka tulee kovaa vauhtia pulpetin viereen, ottaa päättäväisesti vihkosta kiinni ja sanoo: käännetäänpä uusi puhdas sivu, aloita uudelleen.

Sana anteeksi on opetettu meille lapsena kirkkaasti ja kerraten, mutta vähitellen aikuisina olemme tajunneet, että se sama sana onkin aika vaikea. Ainakaan minulle se ei ole helppo. Minulla on tämän asian kanssa kolme vaikeutta. Ensiksi, on joskus todella vaikea antaa anteeksi. Antaa sydämensä pohjasta anteeksi. Unohtaa paha jonka on kokenut, haudata kauna ja alkaa ajatella vilpittömästi hyviä ajatuksia siitä, joka loukkasi.

Martti Luther opettaa 8. käskyn selityksessä: "...että me ajattelemme ja puhumme lähimmäisestä pelkkää hyvää ja selitämme kaiken parhain päin". Hänestäkö, joka on minun maailmassani se kaikkein rasittavin?

Toiseksi, minun on usein vaikea pyytää anteeksi. Koirakoulu ei ole tehonnut. Helpompaa on varsinkin kiistatilanteissa rakentaa selitys, jossa itse on se erehtymätön oikeassa olija, ja kaikki vika on toisissa. Ei se ole vaikeaa vain sanoa, että on ollut väärässä. On vaikeaa nähdä ja myöntää itselle, että oli väärässä.

Anteeksiantaminen on luopumista. Se, joka antaa anteeksi päästää sananmukaisesti irti ja luopuu vaatimuksestaan. Anteeksiantaminen loukkaa oikeudentajua. Vaikka tietää, että anteeksiantaminen olisi hyväksi ja toivottavaa, tuntuu väärältä antaa oman kärsimyksen jäädä sovittamatta.

Anteeksipyytäminen on nöyryymistä. Se, joka pyytää anteeksi joutuu myöntämään virheensä, pienuutensa, osaamattomuutensa, harkitsemattomuutensa ja pahuutensa.

Anteeksi-sanasta avautuu siis vaikeuksia – ensinnäkin anteeksiantaminen on vaikeaa ja toiseksi anteeksipyytäminen on vaikeaa. Mutta anteeksi-sanaan liittyy vielä kolmas vaikeus. Sitä joudutte hetken odottamaan, siihen haluan palata saarnani lopulla.

Tämän päivän evankeliumissa on hämmentävänä piirteenä se, että Jeesus oikeastaan antaa meille kaksi eri ohjetta riitojen selvittelyyn. Alussa Jeesus antaa ohjeet, jotka tuntuvat tutuilta ja järkeenkäyville työ- tai muissa yhteisöissä.

Jeesuksen ensimmäisten ohjeiden mukaan virhetilanteissa ensin pitää puhutella virheen tekijää kahden kesken. Mikäli korjaava palaute ei auta, on seuraava puhuttelu tehtävä parin todistajan kanssa. Mikäli korjausliikettä ei vielä synny, on sitten tehtävä puhuttelut julkisesti, ja mikäli nämä kolme keinoa eivät auta, on viimeisenä vaihtoehtona perusteet katkaista välit virheen tekijän kanssa.

Mutta sitten evankeliumin lopussa Jeesus antaakin riitojen selvittelyyn täysin toisen ohjeen. Pietari kysyy, kuinka monta kertaa tarvitsee antaa anteeksi veljelle, joka häntä kohtaan rikkoo. Jeesus vastaa vanhan käännökseen mukaan 70 kertaa 7, eli ei aiemman mallin mukaisesti kolme kertaa vaan loputtoman monta kertaa.

Tässä maailmassa meidän täytyy usein toimia ensimmäisten ohjeiden mukaisesti. Virheitä tekevän ihmisen toimiin pitää puuttua, häntä pitää kuulla, korjausmahdollisuuksia on annettava. Mutta jossain kohdassa pitää vastaan tulla myös seinä.

Tämän me tajuaamme. Tämän oikeudenmukaisuuden janon ymmärrämme ja tunnistamme. Mutta eikö ole myös niin, että samalla tunnemme jotain aivan erityistä, kun luemme Jeesuksen sanat Pietarille? Jeesuksen sanoissa Pietarille avautuu Jumalan armon avaruus. Niissä avautuu Jumalan armon ulottuvuus, leveys, pituus, korkeus ja syvyys, niin kuin Paavali kirjoittaa kirjeessään efesolaisille:

"Näin Kristus asuu teidän sydämissänne, kun te uskotte, ja rakkaus on elämänne perustus ja kasvupohja. Silloin te kykenette yhdessä kaikkien pyhien kanssa käsittämään kaiken leveyden, pituuden, korkeuden ja syvyyden, ja voitte tajuta Kristuksen rakkauden, joka ylittää kaiken tiedon. Niin Jumalan koko täyteys valtaa teidät."

Tässä on samalla anteeksi-sanan kolmas vaikeus: Jumalan armon ulottuvuudet ovat kerta kaikkiaan mahdollittomia ihmisen pienelle mielelle. Ne rikkovat sen, mitä pikkumainen järkevä ihmismieli pitää kohtuullisena.

Minulle, se anteeksi-sanan kolmas vaikeus on siinä, että jaksaa uskoa saaneensa anteeksi, olevansa armahdettu ja rakastettu syntinen juuri sellaisena kuin on eikä sellaisena mitä voisi olla. Lapsien leikeissä anteeksipyynnön ja anteeksiannon jälkeen halataan tai kätellään, pyyhitään kyyneleet ja jatketaan leikkiä.

Aikuisen kohdalla usein jää jäljelle itsesyytökset, masentunut mieli ja huonouden tunne. Aavistelen, että jokainen meistä on joskus toivonut saavansa uuden mahdollisuuden. Mahdollisuuden aloittaa uudestaan, puhtaalta sivulta.

Tässä maailmassa aikuisten elämässä uusia sivuja harvoin löytyy. Silloinkin kun meille tämän maailman sivut kääntyvät puhtaksi, näkyy edelliset sutut ja viivat läpi. Silloinkin kun ajattelemme aloittavamme alusta, edellisten sivujen yritykset, epäonnistumiset ja kyyneleet kuultavat läpi. Kristinuskon ihmeellisimpiä ajatuksia on mahdollisuus aloittaa alusta.

Tässä salissa on tänään paljon meitä pappeja, joita on opettanut suuresti arvostettu ja jo iankaikkisuuteen siirtynyt teologi Tuomo Mannermaa. Mannermaan kovin luetussa kirjassa Kaksi rakkautta hän tulkitsee Martti Lutherin ajatusmaailmaa.

Keskeinen on ajatus kahdesta rakkaudesta. Ihminen kykenee rakastamaan sitä, mikä on hyvää. Rakastamme maukasta ruokaa, erilaisia tavaroita, kimaltelevia hiekkarantoja – ja mukavia lähimmäisiä. Jumala rakastaa sitä, mikä on pahaa, syntistä, rujoa, rumaa, sitä mikä ei ole mitään, sitä mikä ei ansaitse rakkautta – ja hän rakastaa sitä ylenpalttisella rakkaudella ja on valmis antamaan ihmiselle kaiken hänen pahuutensa anteeksi, vaikka kertoja tulisi enemmän kuin kappelissa on ikkunoita.

Syntistä ei rakasteta siksi, että hän on kaunis – syntinen on kaunis, koska häntä rakastetaan, kuuluu Mannermaan ja Lutherin opettama lause.

Jumala on kärsivällinen ja armollinen opettaja, joka avaa puhtaan sivun yhä uudelleen. Ajatelkaapa kuvaa Jeesuksesta ristillä. Hänen halunsa on siinäkin antaa anteeksi. Eikä siis pelkästään sovituksen kautta vaan juuri siinä hetkessä – koko ajan – Jeesushan rukoilee toisen puolesta – ”Isä anna heille anteeksi, sillä he eivät tiedä mitä tekevät”.

Jumalan armon kokema ihminen haluaa jakaa hyvää lähimmäiselleen. Sanoissa ja teoissa. Raamatussa on monta kohtaa, jossa kerrotaan anteeksiantamisen tärkeydestä ja uuden alun mahdollisuuden järjestämisestä lähimmäiselle.

Jeesuksen yhden vertauksen armoton palvelija saa huonon lopun juuri siksi, että itse sai anteeksi, mutta ei antanut anteeksi lähimmäiselleen. Toisessa vertauksessa viinitarhan työmiehistä viime hetkelläkin työhön mukaan tulleet saivat täyden palkan. Raamatun alkulehdillä Joosef antaa kateellisille ja hänet orjaksi myyneille veljilleen anteeksi ja sanoo ”te tarkoittitte minulle pahaa, mutta Jumala käänsi sen hyväksi”. Hylkäyksen, vankilan ja kuolemanpelon kokenut Joosef rauhoitteli veljiään ja Raamatun mukaan ”puhui heille lempeästi”.

Joosefin reaktio on täysin yllättävä. Jeesuksen vertauksissa kuvattu toiminta on täysin epätodennäköistä. Mutta eikö armo olekin yllättymistä siitä, että saa kaiken jälkeen uuden mahdollisuuden, uuden alun.

Jumala vie kansaansa, tätäkin hiippakuntaa, horjumatta maalia kohti. Anteeksianto on tämänkin hiippakunnan ainoa tuki ja turva. Kansa erehtyy, johtajat erehtyvät, Jumala antaa anteeksi. Anteeksianto on annettu seurakunnalle pitämään joukko yhtenä. Ihmiset riitelevät, ihmiset jakautuvat, ihmiset kantavat kaunaa, tässä olemme hyviä. Anteeksianto on annettu siksi, että pystyisimme silti menemään yhtenä joukkona eteenpäin.

Tässä hiippakunnassa meidän jokaisen armahdetun tehtävä on armahtaa lähimmäisiämme. Kysyä yhä uudestaan, kuka tai ketkä ovat kovasydämisyyden kohteina. Kysyä yhä uudestaan, kuka tai ketkä ovat erityisen hädän alla. Kysyä yhä uudestaan, kuka tai ketkä ovat toivonsa ja elämänsä menettäneitä lähimmäisiämme.

Tänä vuonna olemme saaneet juhlia satavuotiasta Suomea ja toisaalta olemme saaneet viettää reformaation 500-vuotismerkkipäivää. Itse olen miettinyt useasti sitä, että heti satavuotiaan Suomen juhlien jälkeen alkaakin sisällissodan muistovuosi – siis iloisen itsenäisyyden ohella olemme jo pian pakotettuja muistamaan erityisen synkkää vaihetta ja kansakunnan traumaa.

Reformaation kulttuurimerkityksestä puhutaan usein ja sitä edes ei voi oikeastaan liioitella. Voisiko kuitenkin kysyä, että olisiko lukutaidon ohella reformaation lahja satavuotiaalle Suomelle anteeksianto? Voisiko tässä ajassa, jossa vastakkainasettelu, väärinymmärrys ja pahantahtoisuus ovat vallalla, muistaa erityisesti ehdottoman armon ja anteeksiannon merkitystä, uuden alun mahdollisuutta – ja voisiko se auttaa meitä siihen, että sadan vuoden takaisen vihan ja jakautumisen sijaan valitsisimme yhteyden ja ykköyden kansana ja kirkkona.

Evankeliumi on tarkoitettu jokaiselle henkilökohtaisesti. Sen tarkoitus ei ole olla etäistä teoriaa vaan käytännön elämää muuttavaa. Siksi rohkenen lopettaa tämän saarnan kolmeen kysymykseen.

Kenelle sinä voisit tänään antaa anteeksi? Keneltä sinä voisit tämän messun jälkeen pyytää anteeksi? Ja kun näihin kysymyksiin on niin vaikea vastata, niin haluan esittää viimeisen kysymyksen, joka johdattakoon myös tänään meidät ehtoollispöytään Jeesuksen luokse: Mitä sinä voisit tänään uskoa vihdoinkin saaneesi anteeksi?

Siis: Mitä sinä voisit tänään uskoa vihdoinkin saaneesi anteeksi?

Aamen.